

Nezapomínejme na adolescenty

MUDr. Marie Dvořáková

Praktická lékařka pro děti a dorost, Vsetínská nemocnice, a. s.

Pediatr. praxi 2014; 15(2): 117

Minulá Pediatrie pro praxi mne zaujala zvláště svým úvodem.

V článku dětského psychologa PhDr. Václava Mertina je opět zdůrazňováno předškolní vzdělávání našich maličkých a zvažována povinná předškolní docházka. To proto, aby pak děti neselehávaly při zápisu, byly v první třídě úspěšné a nemusely být přearovány do základních škol praktických.

Mohu potvrdit, že tento trend je u nás ve Vsetíně již dlouhodobý. Přesto je velmi znepokojující, že ani úspěšný start na základní škole nezaručuje některým našim bystrým a na školu dobře připraveným školáčkům pozdější prosperitu. Ve své úvaze navrhuji zamýšlení nad důvody selhávání našich adolescentů v zařazení do škol a učebních oborů ve věku, kdy již pro ně není další školní docházka povinná. Hledám pravdivou odpověď na otázku, proč povinnosti našich dětí nerostou přímo úměrně s jejich věkem a schopnostmi. Doporučuji našim zákonodárcům zaměřit se více na potřeby mladistvých tak, aby i jejich další vzdělávání bylo zakotveno v legislativě.

Souhlasíme-li s prohlášením, že našim dětem jsme povinni dávat to nejlepší, co máme, pak bychom se měli shodnout i na tom, co je pro ně právě to dobré a podstatné. Deklarace práv dítěte, která byla podepsána v New Yorku 30. 9. 1990 a ratifikována 7. 1. 1991 Federálním shromážděním také u nás, definuje dítě jako každou lidskou bytost mladší 18 let. Smyslem této úmluvy je rozhodovat vždy v zájmu prospěchu dítěte a zajištění jeho šťastného života. Zabezpečení ZDRAVÍ A VZDĚLÁVÁNÍ dětí, z pohledu této úmluvy, je základní prioritou českého státu.

Naše děti mají opravdu ostrý dohled nad tím, aby od útlého věku byla splněna jejich povinná školní docházka. I ti nejmenší školáčci z nultého ročníku musí mít každou absenci řádně omluvenou. Často jsou však i velcí žáci více doma než ve škole. Zanedbávání školní docházky pak řeší tvrdě nejen orgány sociální péče o děti, ale i naše policie.

Již v roce 1774 Marie Terezie navrhla povinnou školní docházku, pro všechny děti bez rozdílu, od 6–12 let. Ve spisech J. Š. Baara se dočítáme, že učitelé měli problém s prosazením tohoto zákona ještě dalších 100 let. Jak je tomu dnes?

Za uplynulých 240 let, což je asi 12 rodičovských generací, se tato povinnost zvýšila jen o 3 roky!

Naše romské děti, které tak často odlétají na dlouhodobé pobyty do Anglie, se zapisují do výuky v cizině. Pokud tam mají pro ně ve škole místo, jsou vyučovány pedagogem, kterému asi moc nerozumí. Po návratu domů jsou často s učením natolik pozadu, jakoby do školy vůbec nechodily. Opakují pak ročník, nebo nastupují do školy s menšími požadavky. Je krajně znepokojující, že rodiče odvázejí i své téměř dospělé děti v posledním ročníku školy či učebního oboru, a tak jim znemožní dokončit i pokročilé a úspěšné studium. Jsou jim za to účtovány nějaké sankce, že jsou to právě oni, kdo rozhodují v neprospěch svého dítěte?

Kde je stanoveno právo, musí být jistě stanovena i povinnost. V jejich prosazování by měly také pomáhat odměna a trest. Dnes je doba nadmíru složitá a pro mne zůstává stále nezodpovězená hádanka, proč platí, že kdo nedbá, má, a kdo dbá, nemá (rodinné přídatky či jiné).

Má-li být dnes naplněna Deklarace práv každého dítěte do 18 let, pak povinnost vzdělávat se v dětském věku má jednu velkou propastnou trhlinu: končí v 15 letech. Měli bychom se proto vážně zajímat více o naše starší adolescenty, zvláště v nepříznivých rodinných poměrech.

Jejich práva jsou jistě stanovena, jaké jsou však jejich povinnosti? Ve věku, kdy se podstatně zvýšily jejich znalosti, schopnosti i možnosti rozletu, se už nemusí učit. Nemusí se připravovat na žádnou profesi.

Nemusí ani pracovat. Proč tedy chodili od malička do školy? K čemu pak byly jejich povinné nulté ročníky?

Malé děti – velké povinnosti, velké děti – žádné povinnosti?

Tolerování zahálky (pokud nemyslíme jen na peníze), se nikomu nevyplatí. Zákony by měly být stanoveny tak, aby rodičům, pedagogům i sociálním pracovníkům s dospívajícími pomáhaly. Ani velmi hodní rodiče nemusí být ve výchově adoptivních či vlastních dětí úspěšní. Proto náš OSPOD by se měl zaměřit více na 16leté chlapce a dívky, proč nechodí do školy ve zvoleném učebním oboru, než výhledově na nejmenší předškoláčky, proč nechodí do školky. Vždyť absolvent 9. třídy je

právě na prahu svých schopností, aby mohl, někdy i přes nepřízeň rodinných poměrů, ráno sám vstát, dojít, kam patří, a být zodpovědný za sebe i za svá rozhodnutí. Nikdy by neměl být vyloučen z dosahu spolužáků, učitelů a vychovatelů, kteří mu mohou pomoci přejít přes úskalí dospívání až k plnoletosti.

Navíc zákony týkající se dětí by měly platit stejně v rodině, jakož i v jiných institucích. Je proto s podivem, že v dětských domovech a diagnostických ústavech se dospívající vzdělávat musí, zatímco pro jiné, u rodičů doma, tento požadavek neplatí.

Zvláštní pozornost si pak zasluhují děti ze specializovaných a praktických základních škol. Ve výuce postupují většinou pomaleji, devět let jim proto pro ukončení vzdělávání rozhodně nestačí. Domnívám se, že právě těmto dětem bychom měli až do 18 let věnovat podstatně vyšší péči.

Václav Mertin považuje za vhodnější, aby rodiče měli místo povinnosti spíše právo na umístění dítěte v MŠ. Jestliže z pohledu psychologa je velmi důležité, aby si předškolní dítě užívalo her a kamarádky vztahů mezi svými vrstevníky, pak pro dospívajícího je společenství hochů a dívek, kde nechybí přítomnost zkušeného pedagoga a vychovatele, mnohdy zásadní pro dozrávání jeho morálních kvalit a správnou orientaci v pozdějším životě.

J. A. Komenský nás nabádá ve své knize: Jen jednoho jest potřebí, abychom děti, námi tak milované křehké bytosti, vždy chránili a o potřebách života náležitě poučovali. Žádejme proto opravdové naplnění Deklarace práv dítěte: povinnost vzdělávat se po celý dětský věk až do plnoletosti. Naši adolescenti nám za to budou někdy později jistě vděční. Až dospějí, pak teprve pochopí, že tato povinnost byla vlastně jejich výsadou a skutečným právem. Úctu ke vzdělání budou předávat i další generaci.

MUDr. Marie Dvořáková

Praktická lékařka pro děti a dorost

Vsetínská nemocnice, a. s.

dvorakova@nemocnice-vs.cz